

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Людмила Димитрова, ИМИ-БАН
по конкурса за доцент в област на висше образование

4. Природни науки, математика и информатика,

Професионално направление:

4.6 Информатика и компютърни науки,

**Научна специалност: 01.01.12 Информатика (информационно
моделиране на фолклорното наследство),**

обявен в ДВ бр. 16/24.02.2012

Рецензията представям в качеството ми на член на Научното жури по гореспоменатия конкурс, въз основа на Заповед 136/24.04.2012 г. на Директора на ИМИ-БАН, по Решение на Научния съвет на ИМИ-БАН. Рецензията е изготвена в съответствие с изискванията на ЗРАСРБ и Правилника за неговото прилагане, както и Правилника за развитие на академичния състав на БАН и на ИМИ, БАН.

За участие в конкурса е подал документи гл. ас. д-р Константин Звездомиров Рангочев.

1. Общо описание на представените материали

Бяха ми представени следните материали и копия на документи на кандидата:

1. Заявление от 24.04.2012 г. на гл. ас. д-р Константин Звездомиров Рангочев до директора на ИМИ-БАН,
2. Професионална автобиография
3. Копие на свидетелство за специализация № 3, Рег. № 12/25.12.1987 г. с квалификация математическа лингвистика,
4. Копие на диплома № 101219/3.X.1985 г. за завършено висше образование с квалификация специалист по български език и литература и преподавател в средните училища,
5. Копие на удостоверение № 23332/19.12.1994 г. на ВАК към МС на РБ за присъждане на научна степен “кандидат на филологическите науки” („доктор”)
6. Пълен списък на публикациите на К. Рангочев
7. Списък на публикациите на К. Рангочев за участие в конкурса
8. Саморъчно подписана авторска справка за научните приноси на трудовете на К. Рангочев
9. Списък на цитирания (без автоцитирания или цитирания на съавтори) на трудовете на К. Рангочев,
10. Копие на обявата за конкурса в Държавен вестник бр. 16/24.02.2012,
11. Документи за учебна работа: Справки за четени лекции/упражнения в Русенския университет „Ангел Кънчев” и във Факултета по славянски филологии на Софийския университет „Св. Климент Охридски”, Резюме „Учебно-преподавателска дейност на д-р К. Рангочев”,
12. Списък на научноизследователски проекти с ръководство или участие на кандидата,
13. Копия от трудовете по т. 7,
14. Документ, удостоверяващ заемането на академична длъжност “асистент”, “главен асистент” поне 2 години съгл. чл.24 ал.1 т.2 от ЗРАСРБ,

Липсва Препис-извлечение от протокола на НС на ИМИ БАН за инициране на процедурата, документ № 9 от **Приложение 1** към Правилника за условията и реда

за придобиване на научни степени и за заемане на академични длъжности в Института по математика и информатика на БАН.

2. Обща характеристика на научната, научно-приложната и педагогическата дейност на кандидата

Представените от кандидата документи и материали отговарят напълно на изискванията на Чл. 24. (1) от ЗРАСРБ и Чл. 53 (1) от Правилника на МС за прилагане на ЗРАСРБ:

Константин Рангочев е завършил висше образование през 1985 г. в ФСФ-СУ с квалификация „специалист по български език и литература и преподавател в средните училища”.

К. Рангочев е придобил образователната и научна степен **"доктор"** (кандидат на филологическите науки) – удостоверение № 23332/19.12.1994 г. на ВАК към МС на РБългария.

Кандидатът е представил документ, удостоверяващ, че към 02.04.2012 г. има общ трудов стаж над 28 години, от които 25 по специалността, че е придобил научното звание **„асистент"** на 02.02.1996 г. и научното звание **„главен асистент"** на 17.10.1997 г., т.е. преди повече от 15 г., което е значително по-голям период от изискванията (поне 2 години съгл. чл.24 ал.1 т.2 от ЗРАСРБ).

Гл. ас. д-р Константин Рангочев е представил документи, удостоверяващи неговата **преподавателска дейност** в областта на конкурса. През учебни години 2001/2002 и 2002/2003 той е преподавал в рамките на магистърската програма „Етнология и лингводидактика” на Педагогическия факултет (сега Факултете по природни науки и образование) на Русенския университет „Ангел Кънчев”, следните дисциплини: „Етносфера и културни пространства” и „Етнопсихология” (**Справката е подписана от доц. д-р Р. Русев, координатор на магистърската програма**). От 2003 до 2012 г. вкл. той преподава СИД „Средновековие и сакралност” и СИД „Средновековно културно пространство” в рамките на бакалавърската програма на катедра „Кирилометодиевистика” към ФСФ на СУ. От 2009 до 2012 вкл. преподава „Основи на краезнанието” – курс в магистърската програма „Опазване на книжовното наследство” на катедра „Кирилометодиевистика” към ФСФ на СУ (**Справката е подписана от проф. дфн П. Карагъзов, декан на ФСФ на СУ**).

От представеното резюме **„Учебно-преподавателска дейност на д-р К. Рангочев"** е видно, че е бил ръководител на 5 успешно защитили магистранти и 1 дипломант.

И петте курса във ВУ, за които д-р К. Рангочев е представил справки, са подготвени и прочетени в България за **първи път**.

Впечатляващо е участието на кандидата в **научноизследователски екипи** с участници от ИМИ-БАН и други научни организации и университети, включително и такива от чужбина (представена е **Справка за Ръководство и участие на К. Рангочев в 9 международни и национални научноизследователски проекти**). Бих искала да добавя отличното си впечатление от участието на д-р Рангочев в **европейския проект по програма INTAS**, на който той е **координатор**: проект Ref. Nr 05-1000008-7922 A reconstruction of prehistoric Eurasian mythological complexes and their most ancient distribution in connection with genetic data (2007 - 2008). Партньори в

проекта са: от България - ИМИ-БАН, от Русия - Museum of Anthropology and Ethnology, St. Peterburgh; Oriental Institute, Moscow; Udmurt University, Izhevsk; Russian State University for Humanities, Moscow; от Таджикистан - Institute for the Humanities, Khorog; от Франция - Université Stendhal Grenoble III, Grenoble; от Естония - Estonian Biocentre, Tartu.

Освен в този голям проект, кандидатът участва в други 8 проекта, от тях 6 са финансирани от МОМН, а 2 са на бюджетна субсидия.

3. Анализ на научните постижения на кандидата

В съответствие с Чл.2 от Правилника на БАН и Чл. 2 т.4 от Правилника на ИМИ кандидатът за академичната длъжност „доцент” в областта на информатиката трябва да е представил:

- монографичен труд и поне 5 публикации или
- поне 10 публикации;
- от представените публикации поне 3 не трябва да са представяни за придобиване на образователната и научна степен „доктор”, научната степен „доктор на науките” и за заемане на академичната длъжност „главен асистент”;
- от представените публикации поне 5 трябва да са в списания или в сборници от международни конференции;
- доказателства за поне 5 цитирания.

Кандидатът е представил общ списък от 96 публикации, като за целите на конкурса са отделени **23 публикации** (прил. **Публикации за конкурса.pdf**).

От тях 13 са самостоятелни, в 2 публикации К. Рангочев е първи автор, 9 публикации са на английски език, останалите са на български.

Представените за конкурса трудове не повтарят *представените от кандидата трудове за придобиване на образователната и научна степен "доктор",* получена в 1994 г.

Спазено е изискването „*от представените публикации поне 3 не трябва да са представяни ... и за заемане на академичната длъжност „главен асистент”*”, което се е случило на 17.10.1997 г.: публикациите с номера 1 – 19 вкл. от Списъка на публикациите за участие в конкурса са публикувани след 1997 г.

Спазено е изискването „*от представените публикации поне 5 трябва да са в списания или в сборници от международни конференции*”: публикациите от Списъка на публикациите за участие в конкурса с номера 2, 6, 8, 12-17, 19-20 **са в списания**, 3 и 9 - в **сборници от международни конференции**, 1, 4 (Сборникът е публикуван в том 471 на АСМ ICPC), 5, 7, 10 са в **сборници от международни конференции, проведени в България.**

Представените за конкурса 23 научни публикации тематично попадат основно в следните направления: Цифрови библиотеки за представяне на фолклорни обекти и знания; Модели и системен анализ на елементи от българската фолклорна култура; Анализ на лингвистични структури на фолклорни текстове и Културологични модели на български фолклорни обекти, представени в Интернет.

Направление „Цифрови библиотеки за представяне на фолклорни обекти и знания”

Трудовете в това направление са 10 (с номера **1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10**) и са от периода 2007 – 2011 г. Разделени на три подгрупи:

- *Информационни модели за представяне на фолклорни знания в цифрова библиотека за българска традиционна култура и фолклор*: статии 8, 9, 10.

За първи път е направен анализ на видовете образци на българската традиционна култура и фолклор – специфика, технологии на запис и съхранение, съществуващи хранилища, съдържанието им, моделите, по които е направено описанието им, техните особености и др. За целите на информационното моделиране на българския фолклор са обсъдени (1) възможностите за извличане на информация от създадените чрез традиционните средства и методи архиви, и (2) проблемите, възникващи в процеса на извличане на знания. За първи път в България е разработена онтология на българските фолклорни обекти, която представя областта чрез формални машинно-обработваеми описатели (класове, концепции), отношения (връзки между обекти на семантично ниво), факти и правила. На базата на Онтологията са осъществени семантична анотация, индексирание и представяне на аудиовизуално фолклорно съдържание, превръщайки го в многократно използваеми обекти, съхранени в цифрова библиотека за българска традиционна култура и фолклор (<http://folknow.math.bas.bg>). Онтологията, освен това позволява използване на сложни семантично- и контекстно-базирани методи за търсене и достъп до цифровизирано фолклорно знание, както и възможности за явно дефиниране на различни връзки между фолклорни обекти.

- *Архитектура, услуги и технологии на цифрова библиотека за българска традиционна култура и фолклор*: статии 1, 3, 4, 6, 7.

В тези трудове са представени процеса на моделиране на архитектурата на българската фолклорна цифрова библиотека, основните компоненти на архитектурата, видове услуги, потребители и техните дейности. Представената структура цели съвременни функционалности за ефективно структуриране на фолклорното съдържание, неговото съхранение, достъп, търсене, филтриране, поддръжка, аотиране и индексирание. Програмната реализация на избраните услуги следва концепция за обновяване и разширение, както на информационното съдържание, така и на функционалността. Представени са и решения за творческо използване на фолклорното знание в цифровата библиотека за българска традиционна култура и фолклор, разработени по проект ИО-03-03/06. Цифровата фолклорна библиотека предлага решения за трансформиране на статичните библиотечни структури в динамична федерация на услуги.

- *Лингвистични обработки върху данните в цифрова библиотека за българска традиционна култура и фолклор*: статии 2 и 5.

В тези две работи е представен ресурс за лексически анализ на фолклорни артефакти. Наблюдението на лексикалната структура на българския фолклор е важна задача за различни области на науката като фолклористика, етнология, лингвистика, компютърната лингвистика, българската история, език и пр. До днес цялостен анализ на лексикалната структура на българските фолклорни творби не е извършван. Един

от първите опит за автоматизиран лексикален анализ на българския фолклор и неговите съставки е направен в рамките на изследователския проект ИО-03-02/06: разработени са функционални компоненти, чиято цел са различни видове лингвистичен анализ (по видове, брой и честота на лексикалните единици) на фолклорни обекти от текстов тип, достъпни в цифровата библиотека за българска традиционна култура и фолклор. В статиите са представени и основните видове речници, необходими за извършването на такъв лингвистичен анализ.

Направление „Модели и системен анализ на елементи от българската фолклорна култура” (5 труда с номера 12, 13, 14, 16, 21)

Информационното моделиране като основен изследователски метод в българската етнология от създаването ѝ през XIX в. до днес е разгледано накратко в статия [21]. Моделът на писаната история и моделът на фолклорното историческо познание, като алтернативни модели, са разгледани в статия [12]. В статии [13, 14, 16] са направени анализи на важни системни групирания в българската фолклорна култура. Системният анализ на конституентните категории на фолклорните изследвания като „религиозен култ”, „религиозни термини”, „фолклорна обредност” показва, че обектите на изследване на българския фолклор (както и системата на хуманитарното познание) следва да се разглеждат като система от неравновесен тип – динамична, отворена система, в която доминират динамични дисипативни структури.

Направление „Анализ на лингвистични структури на фолклорни текстове” е представено от 7 статии: 15, 17, 18, 19, 20, 22, 23.

Публикации [20], [22], [23] документират първите опити на автора за системно описание на модели на фолклорното знание.

Резултатите от теренни проучвания в с. Югово за документиране на езикови и културни факти, свързани с възникването, употребата и наследяването на тайния мещренски строителен говор са отразени в публикация [15] - чрез анализ на религиозни термини от таен говор е показано, че те са обединени в самостоятелна и единна конфесионална група. В статии [17], [23] за първи път в българската етнология са представени анализи на структурите на някои видове текстове от фолклорния епос. Известно е, че лексикалните единици не са просто „натрупани” в паметта на човека, те са организирани по особен начин в една система. При създаване на определени типове текст, човек използва различни елементи от тази лексикална система. Затова структурата на лексиката има огромно значение за създаването на всеки текст. Анализът показва, че е необходимо да се установят организационните принципи в плана на лексическата семантика и от тук да се установи как се изграждат и функционират различните типове фолклорен текст. В [18] е обсъдена технология за анализ на епически текстове: представен е примерен анализ на лексиката на българския юнашки епос, който показва, че „епическия език” е сложна система, която притежава уникална структура и може да бъде използвана за идентификация на епически текстове. В статии [19], [22] се търси и открива ясна връзка между отделна лексема и конкретен сюжет/група сюжети от българския юнашки епос. В статия [20] се разглеждат взаимоотношенията на лексическата структура на българския юнашки епос и неговия контекст.

Направление „Културологични модели на български фолклорни обекти, представени в Интернет” е представено с публикация 11.

В статия [11] за първи път от етнологична гледна точка се поставя въпросът за вида на комуникацията в Интернет. Обсъдени са текстовите форми на комуникацията в Интернет – електронни съобщения, форуми с коментари на статии в електронни

сайтове/блогове, чат-румове, „разговор” по Skype и пр., които разкриват особености, характерни и типични за устната, т. е. за фолклорната комуникация.

4. Приноси на кандидата

Някои от приносите на К. Рангочев в зависимост от **Чл. 2 т. 6 на Правилника на ИМИ за приложение на ЗРАСРБ**:

- цитирани в статии, публикувани в авторитетни издания:

- 1 цитат (на публикация № 8 от Списъка на публикациите за конкурса) в публикация, издадена от издателство Elsevier, 2011;

Някои от приносите на К. Рангочев в зависимост от **Чл. 3 на Правилника на ИМИ за приложение на ЗРАСРБ** – съгласно Чл. 3 от Правилника на ИМИ съществени, но незадължителни, изисквания към кандидатите, които се вземат предвид от научното жури, са също:

- ръководство и участие в международни и национални научноизследователски проекти: Координатор (ръководител на Консорциума) на проект по **програма INTAS** на Европейската комисия „A reconstruction of prehistoric Eurasian mythological complexes and their most ancient distribution in connection with genetic data”, участник в още 8 проекта,
- участие в програмни и организационни комитети на научни мероприятия:
 - международни - председател на програмен комитет: 6
 - национални – председател на програмен комитет: 2
 - национални – член на програмен комитет: 3
- ръководство на научни семинари: научно – изследователски семинар семинар по практическа етнология и медиевистика „Проф. д-р Иван Шишманов” в Софийски университет „Св. Климент Охридски”,
- членство в авторитетни творчески и/или професионални организации в съответната научна област: секретар на Централното настоятелство на Асоциация за антропология, етнология и фолклористика „Онгъл”,
- участия с доклади в международни и национални научни форуми (от последните 6 години):
 - международни: 25
 - национални: 22
- участия в редколегии на научни издания: 1 годишник (периодика), 4 научни издания и 1 електронно списание,
- съставител на 9 сборника (в съавторство),
- аудиторни и извънаудиторни занятия във висши училища – лекции и семинари: в 2 ВУ,
- разработване на лекционни курсове (създадени и прочетени за първи път в България): 5,
- дейности, свързани с научното развитие на докторанти, дипломанти и студенти:
 - ръководител на магистранти: 5
 - ръководител на дипломанти: 1
- участие в експертна дейност, рецензиране: 4 рецензии.

В Списъка на забелязани цитати на трудове на д-р К. Рангочев към 20.04.2012 са посочени **38 цитирания** (без повторения, автоцитирания или цитирания от съавтори) на **22** труда при изискуем минимален брой 5.

Отбелязвам специално, че 3 дисертации цитират 7 труда:

- 2 цитата са в дисертация, защитена пред Славянския семинар на Фрайбургския университет, Германия;
- 1 цитат е в дисертация за получаване на научна степен „доктор на математическите науки”;

1 труд (публикация № 15 от Списъка на публикациите за конкурса) е цитиран в статии, публикувани в Интернет: в Wikipedia (английската версия), в eNotes (educational resource for teachers), и в статия, достъпна на Интернет-страницата на Университета в Калгари.

5. Заключение

Познавам д-р Константин Рангочев от 1986 г., когато постъпи като специализант в секция „Математическа лингвистика” на ИМИ. От м. януари 1990 г. сме колеги в ИМИ-БАН. Имам отлични (преки) впечатления от неговата научно-приложна дейност.

Д-р Рангочев е организатор и участник в редица научни експедиции – теренни етноложки проучвания за изучаване на традиционната култура на местното население и събиране на данни за българския фолклор. В рамките на проекта по програмата на ЕК INTAS той организира и провежда експедиции в с. Белчин, с. Клисурса, общ. Самоков (2007 – 2008), с. Цапарево, общ. Сандански (2007), с. Павелско, с. Хвойна, с. Малево, с. Орехово, общ. Чепеларе (2007) и гр. Тирана, Албания (сред българите преселници от обл. Голо Бърдо, 2008). Част от данните от експедициите в с. Белчин и с. Клисурса са представени чрез цифровата библиотека „Енциклопедия Slavica Sanctorum“. В периода 2009 – 2011 г. д-р Рангочев организира и провежда проучвания в общ. Самоков (гр. Самоков, с. Белчин, с. Продановци, с. Райово, с. Рельово) и общ. Лъки (с. Югово).

Давам **положителна оценка** на всички представени материали от **гл. ас. д-р Константин Звездомиров Рангочев**. Като имам предвид цялостната преподавателска, научна и приложна дейност на кандидата констатирам, че **той удовлетворява напълно всички изисквания** на ЗРАСРБ, правилника на МС за прилагането му, правилника на БАН и правилника на ИМИ за условията и реда за заемане на академичната длъжност „**доцент**” в ИМИ-БАН.

Предлагам на уважаемото Научно жури да гласува единодушно **Предложение до Научния съвет на ИМИ-БАН за присъждане на академичната длъжност „доцент” в ИМИ-БАН в област на висше образование 4. Природни науки, математика и информатика, научна специалност 01.01.12 Информатика (информационно моделиране на фолклорното наследство) на гл. ас. д-р Константин Звездомиров Рангочев**.

София, 30.05.2012 г.

Рецензент:

/проф. д-р Людмила Димитрова/